

bonnement pour un an

350 Piastres

Edition spéciale. 500 ptrs.

Adresse :

« Idjtihad » Constantinople

Téléph. St. 865

XXIV ème ANNÉE

1 Septembre 1928 No. 259

اجتهاد

علمی، ادبی، اقتصادی، صناعی، صحی مجموعہ

آبوممان: سنہ لکی [24 نسخہ]

تور کیا ایچون 2 بچق، خارج ایچون

3 بچق، اعلا کاغذ لیبی 5 لیرادر.

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلیدہ « اجتهاد نئی »

تاریخ تاسیسی : 1904 - جنوہ

یکرمی دردنجی سنہ

نومرو 259 - 1 ایلول 1928

امروا القیس ایله محاوره

(ابن القار ح) امروا القیس صورار. جان اوئی اوکنده بولور. اوکا شو سوالی توجیه ایدر :

— شو مسط شعر سنکدر ، دیورلر :

« عشق انسانك قلبه عارض اولوب ده تدریجاً اونك حسنی تسخیر و بعض قوتلرینی تدمیر ایدر ایسه او انسان محققدركه پریشان و کھام اولور » :

یا قوم ان الهوی اذا اصاب الفی
فی القلب ثم ارتقی فهد بعض القوی

فقد هوی الرجل

عجا طوغر عیدر ؟

(امروا القیس) — شیمدی به قدر ایله بر شعر ایشیتدم. بو طرزده شهرده سویله مدم. دنیاده یالاندن چوق نه واردر؟ بو نظم اسلام شهراسندن برینك اولسه کر کدر. اوئی بکا اسناد ایدنر بنی ادنی موقعدن دوشورمك ایسته مشلدر. بن که - اك پارلاق واك بلیغ شعر سویله یین شاعرم - او کی عادی شعرلر سویله مدم ممکن می ؟ (رجز) شعرک اك آشاغی ، نو عیدر . بو وزن ده (رجز) ك اك عادیسی در .

(ابن القار ح) امروا القیسك بو سوزلرینی تقدیردن کندیخی آلهماز .

[دوام ایدیله جک]

زکی مغاضن

ایچنده بر آدم کورر. حریف اوغرا دینی اشکنجه لری کورمامک ایچون کوزلرینی قابلق ایسته دجه زبانلر آتشدن قانچهلر ایله آجیورلردی . مکر بو آدم مشهوراعمی شاعر (بشار) ایمش . اشکنجه لری کورمك ایچون کندیسنه کوزلر ورلش !

(ابن القار ح) اوکا خطاباً دیرکه :

— بشار ! سوزلرک نه قدر کوزل ایدی ایسه اعتقادك و قدر چیرکین ایدی . اوته کی دنیاده بولوندیغ زمان توبه به نائل اوله جشکی امید ایدرک بعض شعرلریکی خاطرلار ، سکارهت ارقوردم .

مثلا شو :

« اولنده ایچنده یاشایه جق برعائله حیاتی تشکیل ایت زمان کچیور . حالا تک باشکه فالسک . یارینك اسعاف ایده جکی امللر آرقه سنده قوشیورسك . حال بوکه یارین بر کبه قادینه بکزر . نه طوغوره جنی کیسه بیلز » :

ارجع الی سکن تعیش به ذهب الزمان وانت منفرد
ترجو غدا وغدا کماله فی الحی لایدرون ماتله

بیتلرک نه قدر کوزلدر !

(بشار) شو جوابی ویرر :

— به آدم ! شیمدی بوش سوزلرک زمانیمی در؟ نه حاله بولوندیغی کورمیورمیسك ؟ بنی کندی حاله براق !

عمر غیام

2

رباعیات

۱. ح عالی شاه

کتوم ورازدار ایرانی شاعرک بوسوزلری زده ، اونك رباعیلرینی تدقیق ایدر کن ، متر متکار و احتیاطلی بولونماضری

پك چوق زمانلرینی محو ایله کچیرمشدرد. هله شاعر (عجرد) ایله مهاجانی مشهوردر . بوابکی شاعر یکدیگرینی ییقمقله اوغراشمشلردی .

(عجرد) ییقیلدی . (بشار) ایسه ییقیلدی ، شعرده کی موقع وتمیزینی محافظه ایتدی . (بشار) خلفای عباسیه دن (مهدی) نك امری ایله دایاق آلتنده اولدورلشدر . ظاهری سبب بالاده کی ایکی بیتدن چیقاریلان کفر معناسی در . حقیقت حاله (بشار) مهدی نی وزیرینی محو ایتشدی . وزیر (یعقوب بن داود) بر وسیله بولورق بشارک کفرینه واعدامته خلیقه دن امر آتش وسکسان یاشنده نا توان بر بیر حالنده بولنان (بشار) دایاق آلتنده اولدورلشدر .

باهی بدونیک راز نتوانم گفت

کوته سخنم دراز نتوانم گفت

حالی دارم که شرح نتوانم گفت (*)

رازی دارم که باز نتوانم گفت

[ای به کوتویه هر کسه سریمی سویله مدم . قیصه سوزلیم اوزون سویله مدم ، بر حالده یم که تعریف ایده مدم ، بر سرم وار که افشا ایده مدم]

(*) نیقولانك متفنده «جائی دارم» صورتده در . (نوسرو 32)

بو رباعی به باشقا مجموعه لرده تصادف ایده مدم . په رساله اوچنجی مصرعی «مرقات تصوفك بر درجه سنده یم که» به . ترجمه ایتشدرد . (المترجم)

نسخه‌لرک حاوی اولدقلری رباعیاتک صحیحی حقنده پک چوق
مباحثاته قابو آچمشدر. واقعا انکلترونک اوقسفسورد
بلده سنده بودله یں کتبخانه سنده 525 نومورده
مقید اولان بونسخه ده ویاخودشوراده بوراده تصادف
اولوان نسخه لرده کورولن رباعیات خیامیدر دیکلدر؛ بوجهت
پک چوق مناقشاتو محل ویرمشدر. [1] ذاتاً خیامه اسناد
اولنان رباعیلرک کافه سی وزن و آهنگ اعتباریله او قدر
بربرینه مشابه وعینی صورتده تفسیره وعینی فلسفه
مضموننده اقتباسه اوقدر مسا.

عدددرکه بلکه بوکی تدقیقانه
عمارسه صاحبی ایرانی برادیب
مستثنا، کیمسه بونلرک اسلوبنه
باقارق حقیقه مؤلفمز کمیدر.
دیکلدر تعیین ایدمز. « [2]
بناء علیه بودله یں نسخه
سندده خیامک اولمایان
رباعیلرده بولونماسی محتملدر.
بو مجموعه E. Heron-ellen
طرفندن انکلیزجهیه و
M. C. grolleau طرفندن

فرانسمزجهیه ترجمه اولونمشدرکه بو صوک ترجمه
فرانسز قارئلری ایچون پک کافی درجه ددر. [3] برده
(۱) اخیراً کشف اولنان 1340 تاریخی ال یازیلی برمنتخبات
اشعار مجموعه سنده خیامک 13 رباعیسی موجود اولدینی کورولمشدر.
بورباعیلردن یدی دانه سی (موسیو روسک اشارت ایتدیکی کی
ایکی دانه سی دکل) صوک زمانده طبع ایدلش مجموعه لرده
واردر. بز بوکا کورورقان نسخه سی دیه جکیز (ده نیسون
روسک Bulletin of the School of oriental
Studies) نه باق. بو کورورقان نسخه سی حقنده ایلریده
تفصیلات وبره جکیز. (للمترجم)

(2) Browne ک فارسی تاریخ ادبیاتی.

کذا موسیو D. Ross ده عجم اشعارینک بالکیز
اسلوبلرینه نظراً هانکی تاریخده یازلش اولدقلری تعیین ایتک
ممکن اولمادیقی یازار. چونکه بیک سنه ظرفنده فارسی اسان
شهر هان هیج برتبدله اوغرامامشدر.

(3) Les quatrains d'Omar Khayyam
Crés 1922

اخطار ایتسون که شبهه سزمضطرب قابنک الماری بونلرک
ایچنه صاقلانور وشد کزیده اوفاق شعرلرک مهمیت
ومشکو کیتی وایکی درلو تفسیره محل ویره بیلجک صورتده
نظم ایدلش اولملری برچوقلردن صوکرانزمده بر عمر
خیام ترجمه سنی عرض ایتمه منی قارئلر مز نزدنده معذور
کوسترسون.

رباعیات خیامک متعدد طبعلری ومختلف لسانلره ترجمه لری
واردر. بو ترجمه لر بعضاً یکدیگرندن اوقدر فرقلی درکه عینی

متنه عائد اولدقلرنده اشتباه
ایدیلیر. بونک سببی معلومدر.
خیامک انکلترو آلمانیا و
آمریقادا یعنی آنغلو ساقسون
ملکستارنده نائل اولدینی پک
بویوک شهرت انکلیز شاعر
مشهوری فیج جرالک چوق
کوزل، فقط کوزلکی نسبتنده
سر بسست ترجمه لری، دها
دوغروسی اقتباسلریله باشلار.
انکلیزلر رباعیات ترجمه لرنده
کندی شاعرلرینک دهای

شاعریتنه حیران اولمشدر. فیج جرالک بو پارلاق
ودها شعار اقتباساتی بونلری ملهم اولان حرفی ترجمه لرله
مقایسه قدر مراقلی برشی اولاماز. هر لسانده نظماً
ونثراً یابلش ترجمه لرک چوغی آزچوق بو انطباقک انطباق
قلریدر. مع مافیه بو خارق العاده انکلیز بو ترجمه شاه
اثرندن باشقه شاعر مزک صادق وتام ترجمه لری یوق دکلدر.
اوحلده بوتون بو خیام ادبیاتنه علاوه یکی بر ترجمه
ابتدار ایتمه مزک سببی اولایضاح ایدمز:

مشهور شاعر هیئت شناس ایرانی 1040 سنه سنه
دوغرو خراسانده نیشاپور بلده سنده دوغمش و 1120
سنه سنده وفات ایتمشدر. رباعیلرینک قسم مهمنی حاوی
اولان ایملک نسخه نک تاریخی 1260 در.
یعنی شاعرک وفاتندن اوچ یچق عصر مؤرخدر.
بو حال کرک بونسخه نک وکرک بطریق اولوی مؤخر

عجبا ايلك اولماق له برابر بو نسخه خيام طرفندن يازلمش بوتون رباعيلري حاويميدر؟ خيامك حياتنده جمع ايدلمش بر رباعيات مجموعه سي هنوز كشف ايدلمه مشكن و باشقا ال يازيلي نسخه لرده آتنده كي رباعي كي اشعاره تصادف اولنور كن كيمسه نك بويله بر ادعاده بولونا بيله جكي ظن ايتمه يز :

از جرم خضيض خاك تا اوج زخل
كردم هر مشكلات كردون راحل
بيرون جستم زبند هر مكر وحيل
هر بند كشاده شد مكر بند اجل

[يردن تا زخل ييلديزينك اوستونه قدر كائناتك بتون مشكلاتي حل ايتدم، هر درلومكر وحيله دوزاغندن قاچندم اجل باغندن باشقا هر باغي چوزدم] [4] .

بز بحق دوشونه بيليرز كه بونلك قائل مجهول بر شاعر دكل آنحق مروو رصدخانه سي مديري هيئت شناس شهيردر.

واقعا عمر خيامك هر شيدن اول بر عالم اولديني اونو تمايلدر . رنهان Renan ديركه انسان كامل عيني زمانده شاعر، فيلوزوف و فضيلتكاردر. مؤلفمرك بوضوك شرطى حائر اولديغنده شبهه ايدلسه بيله عيني زمانده حقيقي عالم و حكيم اولان بر شاعر بك نادر بولونور و بو بك فوق العاده بر حالدر .

رباعياتك صحتي تعين ايجون تعقيب اولونان ساده بر اصول وارددر اوده تدقيق يالكنز بر نسخه يه حصر ايتمه يوب خيامه نسبت ايديان اشعار آراسنده حقيقه فلسفي قيمتي اولانلري و اوزمانك علمي لسانه موافق بولونانلري آرايوب ميدانه قومقدردر . مع مافيه بو صورته ده خيامه عايدتي محقق اولان رباعيلرك صورت قطعيه ده تعين اولونا بيله جكي ادعا اولوناماز . چونكه احتمال اونى تقليد ويا تظير طريقيله سويله نمش بر طاقم شعرلر بولونا بيله جكي كې ديكر عالم و حكيم شاعرلر

(4) بورباي نه بولدين نسخه سنده، نه نيقلاده و نه عباده بكدنه بو قدر . فيضى افندي مجموعه سنده، دو قنور روزنك بر لينده طبع ايتديكي (رباعيات حكيم عمر خيام) ده 193 نومرو و حسين دانش بك مجموعه سنده (طبع اول) 243 نومرو ده مقيددر . فيضى افندي ايله حسين دانش بورباي نك ابن سينا به اسناد اولونديني و بونك احتمالدن بعيد اولاديغي سويلرلر . (للمترجم)

طرفندن ده خيام طرزنده يازلمش او كا اسناد ايدلمش شعرلر موجود اولاييلير . بناءً عليه ايلك بيله اولسه يالكنز بر ال يازيسي نسخه يي تحقيق ايتمك سزين قبول ايتمكدن ايسه ديديكمز اصول تعقيب اولونديني حالده يابانجي رباعيلر خصوصند . ده ا متيقظانه داورانلمش اولور . ناصل كه نظم لرنده كي دوشوكلك و مضمون لرنده كي قيمت سزلك حسبيله خيامه نسبتى قابل اولمايان بر قاچ رباعينك بولدين نسخه سنده موجود اولمله برابر امكان طي حاصل اولمشدر . [1] بو نسخه ده كورديكمز اصل نقصان عجملر طرفندن خيامك صحيح اشعارندن معدود و بو نوع يازيلرك اك كوزلارندن اولان [2] خييع بر بدينلكنده بعض رباعياتي حاوى اولماسي در . مادام كه بونلرك خيامك اولما دقلري حقتده قطعي دليل يوقدرو بو كوچوك شاه اثرلري مسكوت كچمك دوغرو اولماز قناعتنده يز .

رباعياتك انتخاب و ترجمه سنده بيوك بر قدرت و اصابت كوسترمش اولان Claude Anet و ميرزا محمدده ديكر بر اصول تعقيب ايتمشلردر [3] . اونلر خيامك بوتون سكونت روحه « هم ايمان ، هم ريب و كانه قارشى قيدسز طاورانديغي » يقيناً بيله كلرندن آز چوق ديني ويا اخلاقي اولان و ساده لفظه جلالي ويا بوكا مائل تعيراتي حاوى بولونان رباعيلرك كافه سني چيقارمشلردر . بونده مجموعه نك اسكيلكي ويا يكيلىكي نظر اعتباره آلمانمشدر . چونكه انتخاب اولان رباعيلر آراسنده بشده برى ايلك نسخه ده موجود دكلدر .

ال يازيسي نسخه لرك تاريخي حقتده بو قاريده سويلدكلرمزه كوره خيامي صوفي عد ايتك و بوتون ديني رباعياتي او كا اسناد ايتمكده ممكندر . او حالده ديكر رباعيلر صو كرادن علاوه ايدلمش اولاييلير . يالكنز مهم اولان جهت عيني (1) 13 ، 80 ، 149 ، 155 ، 8 ، 44 نومرولو رباعيلر .

(2) نيقلانك جمع ايتديكي وبالخاصه فيچ جردلك مالا اقتباس ايتديكي شو رباعيلر : 47 ، 76 ، 90 ، 103 ، 123 ، 372 .

(3) Les 144 quatains d'Omar Khayyam
Ed. de la Sirène 1970 .

کې هر حاله اېچلر نډن بعضيلرينك چيقاريلوب بعضيلرينك بر اقليمسني ده ايجاب ايتمز . بر شعر مجموعه سي فلسفه کتابي دکدر که مؤلفي اونده يکانه و منتظم بر مسلك ارأه ايتسون . زواللي وەرلن Verlaine اويله ضجرت ساعتري کچير مشدر که « اوراده روح قورقونج قضا وفلا کتله دوشو قوشار » فقط بو حال اونک اراصيرا ويا حياتنک سائر آنلرنده « متواضعانه ونياز ايله مالي » ديني شعرلر يازماسنه مانع اولما مشدر .

ايکنجی بر اصول ده بعضاً ديگر شاعرلره اسناد اولونمش رباعيلري چيقارمقدن عبارتدر . بو طريقه ، پروفيسور سو قوفسي که نيقولانک طوبلاديني 464 رباعيدن 82 سنک طبعنه امکان وير مشدر . [1]

نسخه ده افکار مختلفه حکيانه يي حاوي فقط اسكي عجمل طرفندن شاعر مزه معطوف اشعاري بر برينک ياننده بولنديرمقده دوام ايتنک موافق اولورمي ؟ بوني بيلمک لازمدر . اساساً دينه بيلير که خيامه اسناد اولنان منظومه لرك باشليجه قيمت واهيتي بر برينه ضد بر طاقم حسياتنک بر شاعرک روحنده ناصل چارپيشديغني کوستردکري ايجوندر . « متنوع تأثيرلر ومادي ومعنوي اسباب آلتنده » اک متين انسانک متناقض حسلره و نظرلره نچليکاه اولديني « نادر ميدر ؟

شبهه سز بورباغيلرک جمله سي مختلف شاعرلره نسبت ايديله بيلير . لکن بولنده کي فلسفي دوشونوشلرک بر برندن فرقلي اولماسي بو شعرلرک باشقه لرينه طائيدنه دليل اوليه جني

فائزه زى :

قاماراده بر درس

بو ذاتک آغزندن هان ادبياتک ايپک تولنه بورونه رک اويله جاذب بر شکل آليرو عيني زمانده کوچوک بر قامارا ايجنده بوسس اويله يوکسکدن وموقعه حاکم بر صورتده چيقوردی که بن کتابي قاپادم . بر ديکري غزته سني بوکدي . کاظم نامي آلنده قلمديسفورک صوکنی بکله يور کيدی .

بن أولا کتابدن آيريلق ايسته مه دیکم ايجوک سوزک آفتيسنه پکده قاپيلماشدم . اونک ايجون ايلک موضو- علمري پک خاطر لايه مايه جغم . فقط بر زمان اولدی که ميرکلام اطرافدن علاقه ايله ديکنديکني کوره رک سوزي ادبيات ياقم غيرتيله مخاطبني قيره جق بر شکله قويدی . محاوره مناقشه ده دوندی . اسملريني بيلمه دیکم ايجون بو ذاتلره حرف هجا صيره سيله برر اسم ويره رک مناقشه يي شورايه نقل ايتمه يي اککنجه لي بولويورم . کنديسنک beau-parleur مقاملي اولارق (لافولوغ) اولديغني بر مناسبتله بالذات سويله ين بو کلامک اسمي احمد بک اولسون .

(بويوک آطه) واپورينک يان قامارالزندن برنده يم ، کيرديکم زمان قامارا بوش کي ايکن واپورک حرکت زماني ياقلاشدنجه کلنلرده چوغالدي . کاظم نامي ماصانک باشنه بر کتن اسکمله چکدي . ايکي ساعت سورهن واپور بوليلغني او بوش کچيره نلردن دکلدي . آلنده قوجا بر طومار تصحيحلر واردی .

بعضي واپور بوليليري آراسنده اويله مناقشه لر اولور که بونلر ضبط ايديله يياسسه فايدالي بر جلد چيقار . هله ايجلر نډن بري عربجه يي تعبيريله تراشي اولورسه اوزمان موضوع باشلي باشنه بر جلد يابه جق درجه ده دالالانه بودا قلايه بيلير .

اوکون يولجیلر من آراسنده هايدي تراشي ديمه يم . بر مير کلام واردی . مير کلاملرک اطرافنده کيلري قولاق حبسنه آلارق ديکنمه يه مراقلري معلوم آ . فقط فکدرلر (1) بارون ويشتور روزنک « المظفریه » اسميله نشر ايتديکي مجموعه نک حاوي اولديني تدقيقاتدر . روسجه يازيلان بمقاله موسيو D. Ross طرفندن تحليل اولنشدي . Journal of the Asiatic Society 1898